

К ВІТНЕЮПЬ мастацкія таленты ў нашай краіне, імянына павялічваюцца іх значэнне ў развіцці нацыянальнай культуры беларускага народа. Вельмі красамоўнымі ў гэтых адносінах з'яўляюцца і лічы. 13 200 самадзейных калектываў аб'ядноўваюць 196 000 аматараў драмы, вакальнай і інструментальнай музыкі, танца, народных умяляў. Гэта вялікая армія майстроў сацыялістычнай культуры, багачэйшая крыніца паўднёнага кадра професіянальнага мастацтва. Толькі за 1957 юбілейны год было створана новых 1 700 гурткоў і ансамбляў, залучылася да самадзейнай творчасці 30 000 юнакоў і дзяўчат.

А вось яны—рэальныя вынікі гэтага велічнага і высокароднага культурнага руху. У мінулым годзе на 50 000 канцэртах прысутнічала дзевяць мільянаў слухачоў.

Пашырэнне ліку ўдзельнікаў народнай творчай самадзейнасці спалучаецца з пашырэннем рэпертуару калектываў і салістаў, з набліжэннем яго да надзвычайна тэм сучаснасці і пашырэннем професіянальнага майстэрства.

Усё часцей стараюцца акапальныя хоры, а ў драматычных гуртках, пюрэ аўдактыўныя п'есамі, сістэматычна ставяцца сучасныя і класічныя драмы, камедыі, якія пад сілу професіянальнаму тэатру. Пюрэ з народных песнямі і творамі савецкіх кампазітараў на самадзейнай эстрадзе, у сельскіх клубах і раённых дамах культуры гуляць творы Глінкі і Чайкоўскага, Бараліна і Шуберта, Моцарта і Шапана, музыка кампазітараў брацкіх савецкіх рэспублік і краін народнай дэмакратыі.

Сярод кіраўнікоў гурткоў ужо ёсць багата професіяналаў, якія атрымалі спецыяльнае пахрытоўку.

Паказальнікам творчага росту гарадской мастацкай самадзейнасці, у прыватнасці, была дакада ў Палацы культуры прафсаюзаў, якая толькі што закончылася ў Мінску. Пюрэ з разнастайнага рэпертуарам, у якім значнае месца займаюць творы беларускіх аўтараў, гледачы пазнаемліся з таленавітымі салістамі, а калектывамі і нацыянальнымі ансамблямі розных жанраў (ансамбль дуэраў, акадэмічны і народны хор, аркестр беларускіх народных інструментаў, танцавальныя і эстрадныя ансамблі і іншыя).

На рэспубліканскай нарадзе работнікаў культуры, пюрэ са станаўчымі паказчыкамі ў развіцці самадзейнага руху, было адзначана многае, што лічы замінае павышэнню ідэяна-мастацкага ўзроўню творчасці гурткоў, іх майстэрства.

Многія калектывы і салісты ўсё яшчэ дрэнна забяспечаныя новым рэпертуарам. У кіржных магазінах і кіёсках рэдка можна знайсці новыя п'есы беларускіх драматургаў, зборнікі песень і інструментальных твораў нашых кампазітараў. Не забяспечаны нашы калектывы на вёсцы і патронныя інструменты, а іх кіраўнікі—кваліфікаваныя і своечасова металіч-

ПРАЛЕТАРЫ І УСІХ КРАІН, ЯДНАЮЦЬСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЖЛЕННЯ СІЮЗА ПІСЬМЕННІКАУ БССР

№ 40 (1262)

Субота, 17 мая 1958 года

Цана 40 кап.

Агляд народных талентаў

най дапамогай. Была выказана вельмі цікавая думка аб тым, што агляды высокіх творчых калектываў у абласных цэнтрах і сталіцы рэспублікі павінны спалучацца з азнамленнем іх удзельнікаў з лепшымі здымкамі професіянальных тэатраў і канцэртных ансамбляў, з экскурсіямі ў Дзяржаўны мастацкі музей і іншае.

ЦК КПБ і Савет Міністраў БССР паставілі, у сувязі з саракагоддзем БССР і ў зыхадзі да гэтага развіцця самадзейнага мастацтва ў рэспубліцы, правесці ў чэрвень-верасні гэтага года сельскія, раённыя (гарадскія) і абласныя агляды мастацкай самадзейнасці. У лістападзе будзе арганізавана дакада самадзейнага мастацтва Беларусі ў Мінску пры ўдзеле лепшых творчых калектываў і салістаў, якія выйшлі пераможцамі на абласных аглядах.

Партыя і Урад паставілі перад самадзейным мастацтвам рэспублікі высокародныя задачы, пільнае вырашэнне якіх патрабуе вядлікіх намаганняў работнікаў культуры і творчых арганізацый Савецкай Беларусі.

Міністэрства культуры БССР ужо вызначыла пільныя задачы па ажыццяўленню ўпракты ЦК і Савета Міністраў. Больш энергічна і сур'ёзна павінны падтрымлівацца да аглядаў творчых саюзам кампазітараў, мастакоў, рэспубліканскае тэатральнае таварыства, секцыі драматургаў і паэтаў Савеза савецкіх пісьменнікаў БССР.

Энтузіасты мастацкай самадзейнасці чакаюць ад іх новых драматычных твораў на хвалючым надзённым тэм, шчырных песень, інструментальных п'ес, у якіх услаўляюцца гераічныя справы савецкіх людзей. Патраба практычна дапамога ў асяродку мастацтва, у пашырэнні мастацкага кругагледу гурткоўцаў, іх гурстаў і творчай культуры.

Пры належнай увазе ўсіх арганізацый да важнейшай справы рэпертуар калектываў значна ўбагаціцца ў выніку конкурсу на адыяктовую п'есу, сучасныя беларускія п'есы і танцы, на спецыяльную адыяктоўку народнага тапца і іншыя.

Пахрытоўка да раённых аглядаў будзе ў асноўным праводзіцца ўласнымі сіламі ка-

лектываў. Таму вельмі важна, каб спецыяльна былі праведзены семінары кіраўнікоў гурткоў і ансамбляў усіх жанраў, лекцыі і гутаркі на пытанні мастацтва для ўдзельнікаў самадзейных гурт, курсы мастацкіх кіраўнікоў раённых дамоў культуры і масавікоў-адыяктоў, выдзелены новыя рэпертуарныя зборы.

Для творчай актывізацыі народных умяляў будучы мець вельмі значнае раённы, абласны і рэспубліканскія выстаўкі народнай творчасці пры ўдзеле аматараў вышэйшага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

У сувязі з надыходзячымі аглядамі паставілі выключнай прыярытэтам важнасці задачы, каб у 1958 годзе кожны раён і кожная прадпрыемства меў калектыв мастацкай самадзейнасці. Для ажыццяўлення яе ёсць трывалы гэта. Трэба толькі, каб раённыя агляды і дамы культуры разам з масовымі арганізацыямі, не трацілі марна часу, ужо цяпер заняліся гэтай справай.

Незабаве пачнуцца раённыя агляды мастацкай самадзейнасці. Вельмі жадаюць, каб камісіі і журы ўлічылі, апрач іншых, лічы адну важную акалічнасць. Народныя таленты — найбагацейшая крыніца для адыра студэнтаў у мастацкія навучальныя ўстанова і пашырэння моладзю нашых професіянальных творчых калектываў. Памятаючы аб гэтым, трэба жадаюць, каб найбольш адыліны інтэлі і дзіцячы і сярэдній адыкацыяў трапілі на абласныя і рэспубліканскія агляды. Важна, каб іх прывітачы заўважылі вядомым дырэктарам навучальных устаноў, мастацкіх кіраўнікам тэатраў і дзяржаўных канцэртных ансамбляў. Гэта будзе спрычы таму, што таленавітыя людзі, варты асаблівай увагі, знойдуць пільнае месца сярод малодшых надзвычайных кадраў будучых артыстаў, музыкантаў і жыўшчыкаў.

Усебеларускі агляд мастацкай самадзейнасці — вялікая падзея ў культурным жыцці рэспублікі. Трэба спазнавацца, што ён будзе праведзены з належнай патрабавальнасцю і на высокім ідэяна-творчым узроўні.

Кобрынскаму музею імя А. В. Суворова 10 год

У першы пасляваенны гады быў адноўлены музей імя А. В. Суворова ў Кобрynie. За гэты час музей наведвала каля 270 тысяч працоўных. Яны азнаемлілі са шматлікімі экспанатамі, якія расказваюць аб славе рускай зброі.

Цяпер супрацоўнікі музея выдцц перабудова і пашырэнне экспазіцыі. За выключэннем першых двух залаў, прызначаных пад уводны адызел «Гераічнае мінулае рускага і беларускага народа», астатнія сем залаў суворавскага дома будучы адылены пад экспазіцыю адызела, які больш поўна адылюструе жыццё і даяныя падзвігі вядлівага рускага пакавадзі.

У другім доме будзе разгорнута экспазіцыя наступных адызелаў: Адычная вайна 1812 г., Суворавскія традыцыі ў рускай арміі, Грамадзянская вайна, Вялікая Адычная вайна. Заключны адызел, які носіць краязнаўчы характар, ставіць сваёй задачай паказаць мінулае і сучаснае Кобрыншчыны.

Дыпламы за мастацкае афармленне кніг

Да саракавай гадавіны Савецкай улады ў Маскве была арганізавана Усеадыная выстаўка кнігі, графікі і плаката. У выстаўку прынялі ўдзел і Дзяржаўнае выдвецтва БССР.

Надзяючыся паддзелены вынікі выстаўкі, кнігі, якія атрымалі высокую адычку за лепшае афармленне і ілюстрацыі, былі ўзнагароджаны дыпламамі Усеадынай выстаўкі. Шчыры дыпламы прысуджаны беларускім мастакам і выдвецтвам.

Дыпламамі другой і трэцяй ступені ўзнагароджана Беларускае дзяржаўнае выдвецтва за афармленне кніг «Вяшчак дара» (Беларускія народныя казкі ў адыроўню А. Якімовіча), «Казы з кунарнымі жокамі» (Таджыкская народная казка), «Аповесць аб ясным Старым» М. Садковіча, «Чароўная чаша» (зборнік індыйскіх аповяданняў).

Дыплом другой ступені атрымаў мастак М. Карпенка. Мастакі М. Гуцеў, А. Волкаў, І. Давідовіч узнагароджаны дыпламамі трэцяй ступені.

Дзявочы вакальны кватэрт

Сваё творчае жыццё гэты дзявочы вакальны кватэрт пачаў не так ужо даўно, але паспее заваяваць шырокую папулярнасць сярод гаямлячых.

Усе ўдзельніцы кватэрта—навучэньні Гомельскага музычнага адуцыяльнага цэнтру. Галіна Паляк займаецца на мажэртным курсе дыржорска-харавога адыззлення. Адычасова яна выдце ўрокі дыржыравання на курсах бадыстаў пры абласным Доме народнай творчасці. Алена Кірціца таксама слухач дыржорска-харавога адыззлення. Часта яе можна ўбачыць за дыржорскім пультам. Яна самастойна дыржыруе сцэны з оперы Чайкоўскага «Мацель». Добрыя поспехі ў адыззленні музычным мастацтвам маюць і астатнія ўдзельніцы кватэрта Галіна Кандрашына і Тамара Хамячкова.

А вольны час сяброўкі адыдцц свайму вакальнаму кватэрту. Яны падтрымліваюць багаты, разнастайны рэпертуар. У ім знаходзіцца і класіка, і народныя п'есы. У складзе канцэртных праграм дзявочы вакальны кватэрт выступае ў рабочых клубах, навучальных установах.

ДОБРЫ ДРУГ

кі выкармстаць бяджэтыя сродкі, вызначаныя на набыцц кніг, але і павялічыць лік чытачоў у дваццаць два разы! Рабочыя, інжынерна-тэхнічныя работнікі, служачыя шклявовага «Бастрычынкі», пенсіянеры, вучні сталі іх наведвальнікамі. І гэта, безумоўна, заслуга невядлікаў, але і дружнага калектыва работнікаў бібліятэкі і яе загадчыцы Аляксандры Яўгенаўны Матусевіч.

Ужо на чыгуначнай станцыі, што знаходзіцца за кіламетр ад гарадскага пасёлку, мяне ў вочы кінуўся плакат: «Ці з'яўляешся ты чытачом бібліятэкі? Разумяе і добрае пытанне. Я бачыў яго і на пасялках, і ў вёсках, і ў вестыбюлі клуба, дзе адышчаецца таксама і бібліятэка.

У прасторым бібліятэчным пакоі чыста, утульна. На ўсім відац кляпталіва ружа людзеі, якія пануюць і кнігі, і тэх, хто прышоў па яе. Парэтры, лоугі, ракамандыцыйныя спісы, кніжныя вітрыны, вазоны. На пакрытых абрусамі сталах — часопісы, газеты, Светла, ціха. Нават, і казакі бы, урачыста ціха. А ў другім пакоі — кніжныя сховы...

Мне здаецца: поспехі работнікаў Ялізаўскай бібліятэкі — вынік таго, што тут любяць кнігу, бачаць у ёй мурага другога, які вучыць разумець жыццё, прыроду, заўважыць іх характар. Максім Горкі, будучы хлопчыкам, прачытаў аповесць Флабера «Простая душа». І яго так уразіла прыгажосць душы простага чалавека, характару прыроды, якая ажурала яго, што хлопчык разглядаў на святло старонкі гэтай кнігі: а ці няма там якога сакрета. Вось такія адносіны да кнігі і імянуцца выхаваннем у сваіх чытачоў работнікі бібліятэкі.

Каб дасягнуць гэтага, бібліятэка сістэматычна праводзіць канферэнцыі чытачоў. У якасці прыкладу назаву канферэнцыю на тэму «Рабочы клас у літаратуры апошніх год». Дарчы, тут варты адзначыць, што сама тэматыка канферэнцыі вырастае

ПАВЕДАМЛЕННЕ ТАСС

Аб запуску трэцяга савецкага штучнага спадарожніка Зямлі

У адпаведнасці з праграмай Міжнароднага дэафінічнага года ў Савецкім Саюзе 15 мая 1958 года зроблен запуск трэцяга штучнага спадарожніка Зямлі.

Мэтай запуску штучнага спадарожніка з'яўляецца правядзенне навуковых даследаванняў у верхніх слаях атмасферы і касмічнай прасторы.

Спадарожнік вышліў на арбіту, якая мае нахіл да плоскасці экватара 65 градусаў. Паводле першапачатковых даных, найбольшы вышыня арбіты над паверхняй Зямлі—1 880 кіламетраў, час абарачэння спадарожніка вакол Зямлі — 106 мінут.

Спадарожнік будз аддзелен ад ракетна-пускоўнага апаратура на блізкай арбіце. У 13 гадзін 41 мінута па маскоўскаму часу 15 мая трэці спадарожнік прайшоў у раёне горада Масквы ў напрамку з паўднёвага захаду на паўночны ўсход.

Трэці савецкі штучны спадарожнік Зямлі мае конусападобную форму з дыяметрам асновы 1,73 метра і вышыняй 3,57 метра без уліку размераў выступваючых антэн.

Вага спадарожніка — 1327 кілаграмаў, у тым ліку вага апаратуры для правядзення навуковых даследаванняў, радыёвымяральных апаратуры і крыніц сілкавання—968 кілаграмаў.

На спадарожніку ўстаноўлена апаратура, якая дазваляе на ўсёй арбіце праводзіць даследаванні:

- ціску і саставу атмасферы ў верхніх слаях,
- канцэнтрацыі дадатных іонаў,
- вельміх электрычнага зараду спадарожніка і напружанасці электростатычнага поля Зямлі,
- напружанасці магнітнага поля Зямлі,
- інтэнсіўнасці карпускулярнага выпраменьвання Сонца,
- саставу і варыяцый паверхняга касмічнага выпраменьвання, размеркавання фатонаў і цяжкіх ядраў у касмічных праменях,
- мікраметраў,
- тэмпературы ўнутры і на паверхні спадарожніка.

Намечаная праграма дазволіць вывучыць рад геофізічных і фізічных праблем з дапамогай прыбораў, паднятых спадарожнікам на вялікія вышыні.

Для перадачы даных навуковым назіранням на наземным рэгістрацыйных станцыях на спадарожніку ўстаноўлена многаканальная тэлеметрычная сістэма з высокай

перадавальнай здольнасцю. Спадарожнік мае спецыяльныя перадачы прылады, якія дазваляюць праводзіць замеры каардынат яго траекторыі.

З мэтай прыцягнення шырокіх колаў навуковай грамадзянскай свету да назірання за трэцім савецкім штучным спадарожнікам Зямлі, на яго борце ўстаноўлены радыёпералатчыкі, якія іспытаныя выпрачываюць на частаце 20005 мегатэрц тэлеграфічныя пасылкі працягласцю 150—300 мілісекунд, з вялікай магутнасцю выпраменьвання.

Работа навуковай і радыётэхнічнай апаратуры, устаноўленай на спадарожніку, кіруецца з дапамогай праграмы прылады. Пюрэ з электрамагнітных крыніц ток на спадарожніку ўстаноўлены сонечныя батарэі.

Тэмпературны рэжым, неабходны для нармальнай функцыянавання бартовай апаратуры спадарожніка, забяспечваецца сістэмай тэрмааргулявання, якая маеяе з дапамогай спецыяльных прылад каэфіцыенты выпраменьвання і адлюстравання паверхні.

Назіранні за спадарожнікам, прыём і адпраўка навуковай інфармацыі і вымярэнне каардынат яго траекторыі ажыццяўляецца спецыяльна створанымі навуковымі станцыямі, абсталяванымі вялікай колькасцю радыётэхнічных і аптычных сродкаў. Яны аб каардынатах спадарожніка, якія атрымліваюцца з радыёлакацыйных станцый, аўтаматычна пераўтвараюцца, прыявонваюцца да адзінага астранамічнага часу і накіроўваюцца па лінійх сувязі ў каардынацыйна-вылічальны цэнтр. Паступаючы ў вылічальны цэнтр з розных навуковых станцый вымяральных інфармацыя аўтаматычна ўводзіцца ў хуткадзейную электронную лічыльную машыну, якая вызначае асноўныя параметры арбіты спадарожніка і разлічвае яго амерыды. У назіраннях за спадарожнікам удзельнічае вялікая колькасць антычных назіральных пунктаў, астранамічных абсерваторыяў, радыёклубаў і радыёаматараў.

Спадарожнік і ракета-пускоўнік будучы відаць у праменнях узыходзячага і заходзячага сонца.

Трэці савецкі штучны спадарожнік Зямлі — новы этап у правядзенні шырокіх навуковых даследаванняў у верхніх слаях атмасферы і ў вывучэнні касмічнай прасторы — вялікі ўклад савецкіх вучоных у сусветную навуку.

Сродкамі нагляднай агітацыі

Баявую дзейнасць агітатараў сельгасарцелі імя Горкага Іванаўскага раёна адчувае яшчэ і таго, які пераступіў парог калгаснага двара. Я ўваходу чырвоны транспарант заклікае: «Таварышы калгаснікі! У бліжэйшыя гады давоім Злучаным Штатам Амерыкі па вытворчасці мяса, малака і масла на душу насельніцтва!»

Ідзеш далей. На стэндах вялікімі літарамі зроблены надпісы: «Кукуруза—царыца паляў, па-гаспадарску кляпачіць аб ёй!», «Глебу ўгноіш—ураджай падоіш!» і інш. Наглядная агітацыя ёсць усюды. У чырвоны кутку жыгелаводаў, напрыклад, вісіць дозунг, які заклікае работнікаў фермы не зыхіць вясною прадуктыўнасць грамадскай жыгелы.

Вынікі працоўных поспехаў, тое, за што змагаецца кожны калгаснік, чым жыгел сёння калектыву арцелі,—ва ўсім на віду: на Дошцы паказчыкаў. Сюды заносіцца вынікі сабраўніцтва па брыгадах. Кождому тут відаць, хто і наколькі пайшоў наперад. Пюрэ, на другім шышце, Дошка гонару— партреты пераможцаў у сацыялістычным сабраўніцтве.

Прайдзіцеся па брыгадах. І ў кожнай з іх убачыць на відным месцы стэнды з сацыялістычным абавязальствамі. І не толькі ў брыгадах, але і ў званіях. Тут кожны работнік мае свае індывідуальныя абавязальствы. Напрыклад, на жыгелаводаўчых фермах, дзе агітатарам кам-

самолка Марыя Пракалчук, супраць кожнага абавязальства стаяць аднака аб выкананні. Такі ж улік ходу сацыялістычнага сабраўніцтва наладжаны і на іншых участках калгаснай вытворчасці.

Агітатары добра ведаюць сілу нагляднай агітацыі і з поспехам выкарыстоўваюць яе разнастайныя формы ў сваёй рабоце.

У першай палыводчай брыгадзе агітатары Кляўдзія Кароўка і Марыя Аўраменка заявілі так званыя асабовыя рахункі па выкананню заданняў. Яны зроблі для гэтага спецыяльны стэнд, куды заносіцца прозвішчы калгаснікаў і вынікі іх працы.

У другой палыводчай брыгадзе агітатары, змагаючыся за больш дзейную форму ўліку сабраўніцтва, пачалі па-новаму афармляць Дошку паказчыкаў. Раней адзначалі толькі працэнт выканання плана, а цяпер указваюць выкананне абавязальстваў, узятых у сацыялістычным сабраўніцтве. І гэта кляпачыцца ў аснову пры штодзённай ацэнцы работы брыгады, звязі з г. д.

Або ўзяць хоць бы любую жыгелаводаўчую ферму калгаса. Яшчэ надыдня вынікі сабраўніцтва тут падводзіліся адзін раз у докда. Па ініцыятыве агітатараў, яны цяпер падводзіцца штодзённа.

Наглядная агітацыя ў калгасе імя Горкага Іванаўскага раёна—дзейная баявая форма агітацыі.

М. ДРОБІШ.

У павільёне „Беларусь“

11 мая ў Маскве выдцц нарэдкасоць сонечныя, пёлы дзень. Дзсяткі тысяч людзей сабралися на адкрыцц Усеадынай сельгаспапаларчай і прамысловай выстаўкі.

Многа людзей у павільёне «Беларусь». Асабліва цікавыя наведвальнікі выстаўкі да нашых павільёнаў з'яўляюцца 60 сёлетні год—юбілейны: спавіжэнца 40 год з дня ўстаноўлення Савецкай улады ў Беларусі. Працоўныя сталіцы, госці Масквы, якія прыявонваюць з усіх канцоў краіны на выстаўку, знаёміцца з тымі зменамі, якія адбыліся за 40 год у Беларусі.

У гэтым годзе значна зменена экспазіцыя беларускага павільёна. Большасць стэндаў і вітрын навава аформлены. Атрыманы новыя экспанаты, па-новаму наладжанае пакаа. Навава аформлена ўводная зала, раздзелы «Асушка балот і выкарыстанне іх пад сельгасгаспадарчыя ўгоддзі». Адыз з раздзелаў адыдзелен пад паказ вынікаў першаго года работы Беларускага саўнаргаса. Рапшні лютэўскага Пленума ЦК КПСС і Закон, прыняты Вархоўным Саветам СССР аб рэарганізацыі МТС—знайшлі сваё адыстраванне на адным са стэндаў. Стэнды, устаноўлены ва ўводнай зале, расказваюць аб вялікіх дасягненнях Савецкай Беларусі.

Непамерна вырасла культура беларускага народа. У 1957 годзе ў Беларусі налічылася 9 тэатраў, 5 181 клуб, 225 дамоў культуры. Дыяграмы на стэндах паказваюць культурныя дасягненні рэспублікі. Калі ў 1940 годзе ў Беларусі было 568 кінастудыявак, то к 1957 году іх лік дасягнуў 2 106.

Кніжны фонд бібліятэк рэспублікі вырас з 5 028 тысяч экзэмпляраў кніг у 1940 годзе да 18 169 тысяч.

У адной з залаў увагу наведвальнікаў прыцягвае вялікі малаўлічым макет беларускай вёскі. Прыгожым бядамі домкі, акражаныя зелянінай, прамяня шырокія аўдліны, стадыён — такім будзе населены пункт калгаса імя Калініна Нясвіжскага раёна Мінскай вобласці. У ім будзе пабудаваны клуб на 410 месца, дзіцячы сад, яслі, лазня, магазіны, паштовае адыззленне 442 адыякатарыя, 22 двухкватэртныя і 5 васьмікватэртных дамоў — такі жыгел фонд калгаснай вёскі.

Многа цікавага, новага убачыць наведвальнікі ў павільёне «Беларусь».

В. ВАЙГЕНСБЕРГ.

На здымках: 1. Беларускі павільён. 2. Наведвальнікі аглядваюць стэнды, якія адылюструюць культурныя дасягненні рэспублікі.

У чалавека многа сяброў. Вялікіх і малых. Але ёсць сябры, якія ідуць з чалавекам побач, жыюць у яго памяці ўсё жыццё. Хто яны, гэтыя верныя сябры? Гэта, вядома, самыя шчырыя і шчырыя. Гэта — першыя настаўніцы, якія адкрылі чалавечы свет дзіцячых слоў. Гэта — кнігі! Друг, дарадчы, настаўнік. Яна заўсёды з чалавекам — ад школьнай парты да старасці.

Савецкаму чалавеку шмат трэба ведаць, каб добра будаваць сваё жыццё, каб яго было радзанае, шчаслівае. Калі ты калгасны ваяк, дык як лепш пабудуваць сваё адносіны з тымі, каго ты вядзеш за сабою? Калі ты сем'янін, то як лепш пабудуваць сваю сем'ю? Калі ты юнак або дзяўчына, дык як лепш выбраць сабе сябра на век, не памыліцца, каб потым не было горка і сорамна? Які твае абавязкі і якія правы? Ці ёсць ты зрабіў для таго, каб узвясціць свой народ і Радзіму? Ці ва ўсім ты варты тых клопатаў, якімі акражваюць цябе партыя і дзяржава? Кніжы заўсёды дапаможа знайсці адказы на гэтыя пытанні. Жыццё наша вялікае і радзанае, але шмат што залежыць ад самога чалавека, ад таго, наколькі ён умеа знаходзіць ішчыне ў прыцы, у каханні, у дружбе і берагчы гэтыя ішчыны. І тут зноў на дапамогу можа прыйсці кніга.

Але кніг вельмі многа — мільёны. А колькі можа прачытаць чалавек за сваё жыццё? Дзе-тры тысячы. Значыць, вельмі важна ўчыць выбраць кнігу — найбольш цікавую і патрэбную, каб паслабраваць з ёй і з ёй раіцца. Вось адысьлі і вынікі вельмірапейшая роля нашых бібліятэк.

Надыня мне давалася пазнаемліцца з адной з бібліятэк, якая толькі-толькі пачынае станаўчыцца на ногі. — Ялізаўскай бібліятэцы. Да саваніка 1957 года яна была заводскай прафбібліятэкай. Кніжны фонд яе складался з 550—600 кніг, а чытачоў было ўсяго... трыццаць. Прайдзіць адзін год і цяпер у бібліятэцы больш трох тысяч кніг і шэсцьсот семдзсят шэсць чытачоў. Бібліятэка адыделла не толь-

КАНФЕРЭНЦЫЯ КІНАГЛЕДАЧОЎ

Да тыдня літоўскай літаратуры ў Беларусі

Поспехі літоўскай савецкай прозы

Мікола СЛУЦКІС, сакратар праўдзіна Саюза пісьменнікаў Літоўскай ССР.

Сталася і самабытнасць любой нацыянальнай культуры прынята вызначаць па ўзроўню развіцця прозы. У літоўскай савецкай літаратуры доўгі час пераважаў ідэялізм, развіццё літоўскай рэвалюцыйнай прозы. Створана сваясаблівая лірыка, створаны ініцыялы і лірычныя паэмы, якім нічога не змог бы супрацьстаяць буржуазны пераход літоўскай літаратуры. У нашай прозе, як ніколі раней, гучаць маладыя, арыгінальныя галасы. Аднак сёння мы, бадай, маем права спырацца, што развіццё нашай літаратуры, дэ праблематыка ў значнай меры стымулююцца прозай. Лічым зусім недаўна мы радаліся кожнаму новаму апавяданню, кожнаму новаму раману. Цяпер мы ўжо маем не менш патэнцыялі буйных раманаў і апавесцей, многа зборнікаў апавяданняў. Асноўны актыў нашых празаікаў творчыць усё смалей, усё больш па-майстэрску.

Два гады назад вышаў з друку апошні том рамана «Браты» А. Гудайціса-Гузівічуса, які завяршыў буйную эпопею аб барацьбе літоўскага народа за Савецкую ўладу. Раман «Браты» тэматычна пераключаецца з яго ж ранейшым раманам «Праўда казала Ігнатас». Гэтыя два раманы звязваюць ідэя-тэматычна агульнасць, галоўныя героі. Як па сваёй ідэяльнай праблематыцы, так і па асноўных характэрных рысах вобразаў сыходу літоўскага рэвалюцыйнага народа — гэтая эпопея з'яўляецца наватарскай у нашай літаратуры. Упершыню ў літоўскай літаратуры так смела была адлюстравана рэвалюцыйная барацьба народных мас, адлюстравана ў неспарэнай, дэталізаванай, малюўчай у мастацкіх адносінах вобразам. Беззастэсальна сяляне, батракі Паўночнай Літвы і Жэмайці, вільняскія пралетарыі, кадравыя работнікі маладой ашча таму Камуністычнай партыі Літвы — усё гэта ў літоўскай літаратуры новае і свежэ. Такія характары і тыпы, як каваль Ігнатас у асяродку грунцкай дэвічкі Ругаліскай сядзельніцы, які вельмічанае — урач Мастайціс, Алона, Бароліс, як «сёння Банюса са арміяй кулакаў, а ўжо імя Лаўдзісаіс і Калюнаіс, несумненна, не ўстаюць на сваёй сіле найбольш яркіх характэрнаў і тыпаў, створаных літоўскай прозай.

А. Гудайціс-Гузівічус прышоў ў літаратуру не толькі з новай праблематыкай і з новымі героямі. Ён прывёў у літаратуру сакавітае народнае слова, якое ўбагачае моўную скарбніцу нашай літаратуры.

Асабліва важную ролю ў «Братах» выконвае шырока прадстаўленая публіцыстыка. Праўда, апошнія таму апавесці «Браты» непарарывнальна расцвятаюць мноства цікавых, з любоўю знойдзеных фактаў, дэталі ўключана ў твор не пра дзеючых герояў. Заганай апавесці «Браты» з'яўляецца некаторая ілюстрацыйнасць, разнаўнасць раду герояў па-за сферай дзеяння, іх адварнасць ад сюжэтнай лініі твора. Гэта асабліва датычыць буржуазных вайскоўцаў, якіх змагаюцца паміж сабой з-за падзелу ўладавага прага. Разам з тым, праба адзначыць, што характары братоў-рэвалюцыйнаў Ігнатаса і Норберта-са, якія самі па сабе, у апошніх тампах апавесці ўбагачаюцца новымі цікавымі рысамі.

А. Гудайціс-Гузівічус ідуць па мала яшчэ зведаных дарогах, таленавіта спердаў у савецкай літоўскай літаратуры новы тып рамана.

Недаўна вышаў з друку першы том рамана «Паўстанцы» выдатнага празаіка старошага пакалення В. Мікалайціса-Пупінаса. У першую чаргу, гэты раман свецыць аб глыбокай ідэяльна-мастацкай звязанай яго аўтара. Народ, які палыміа імкнўся вываляцца ад сацыяльнага прыгнёту, — усё галоўны герой рамана «Паўстанцы». Аўтар паказвае народ не абстрактна, не романтична яго; ён малюе яго рэальна, у яго штодзённым жыцці. Новая, глыбокая, азначаючая ідэяльна-мастацкая новыя асаблівасці стылю, новым фарбам ў адлюстраванні характараў. Майстар псіхалагічна малюе ка характэрны для яго публіцыстычнымі моўнымі срокамі ў новым творы паўстае перад намі як выдатны мастак сялянскага побыту, які карыстаецца вынаходлівым, выдатным мастацкімі дэталімі, вобразнай народнай мовай. Першы том, выдае, з'яўляецца шырокімі ўводзінамі да значных падзей паўстанцаў 1863 г. Цяпер, у параўнанні з шырокім каларытным бытвым фонам, характары будучых паўстанцаў, у прыватнасці, маладых герояў, яшчэ недастаткова глыбока раскрыты, не халае псіхалагічнай матывіроўкі іх рэвалюцыйных настроў, раптоўных, рашучых учынкаў. Сялянская псіхалогія, якая так цудоўна раскрываецца аўтарам пры апісанні штодзёнай рэальнасці, узвасаюцца паміж людзьмі, іх пакут і клопатаў, часам не адчуваецца ў паказе імкненняў да свабоды прыхільнаў людзей, росту іх нацыянальнай самасвядомасці.

Як вядлікі мастак, па-новаму, вынаходліва развіваючы сваю традыцыйную тэматыку і сваясаблівасці стылю, паўстае перад намі пісьменніца Е. Сіманайціс ў сваім новым твухтомным рамале «Візіс Караліс». Пісьменніца надае спадчынае шчыльнасць год, і гэта кніга цудоўна выявае праблемы іх стаўлення жыццём і літаратурным шляхам. Яе экспрэсіўныя рэалістычныя вобразы поўны лірыкі. Лірычнасць характэрна амаль для ўсіх літоўскіх празаікаў, але ў творчасці Е. Сіманайціс лірычнасць перарастае ў сваясаблівы лірычны настрой. Эмацыянальна аўтар не можа трымацца ў рамках дэкаданс рэалізму, канвацыяна, стрэга абмежаваната сюжэта, і, вядома, не гэтымі аэлементамі яна ўбагачае літоўскую прозу, хоць і ў гэтых адносінах вопыт Е. Сіманайціс шчыльны і заслугоўвае вылучэння. Мне здаецца, што для рамана «Візіс Караліс», як і для рамана «Дзе Шымонісаў», характэрна поўная кампазіцыя.

Уласціва зборнікам навед. Асноўным укладам пісьменніцы ў літаратуру з'яўляецца яркі пказ побыту насельніцтва Усходняй Прусіі і Вайліпедскага краю; гэта насельніцтва было амаль поўнасьцю анішчана нямецкімі каланізатарамі ў выніку нашася германскага імперыялізма. Аўтар дае багаты матэрыял для мовазнаўцы, этнографіа, але больш за ўсё, вядома, чытачу, для якога пісьменніца стварыла малюўчыя характары жывых, цікавых людзей.

Да літоўскай савецкай прозы, якая адлюстраввае мінулае, належыць адначасна рэспубліканскай праміі раман «Праўдзеныя гады» Ю. Балтушыса. Гэты твор вылучаецца глыбокім ідэяным зместам і высокім мастацкім уароўнем. Станоўчы ўласціва таленту Ю. Балтушыса — пластычны метад паказу, мова, багатая як па сваёй выразнасці, так і па эмацыянальнаму патэнцы, які праявіліся ўжо ў яго апавяданнях і п'есе «Пяць пёўнік», зазаялі новымі адценнямі ў гэтым сваясаблівым рамале, які складаецца з навед. Навель аб адноўвае ў адно цэлае пёўнік, якога прадаюць у адну, то ў другую гаспадарку, які расказвае нам не столькі аб сваім горы, колькі аб складаным акружэнні, яко ў свеце, дзе кіпіць класавая барацьба. Надзвычайны, яркі мастацкімі вобразамі аўтар малюе жорсткасць і прагнасць кулакаў, якіх бізнітасна эксплуатауць батракоў і беззямельных сялян.

Сваім праўдзеным творам аўтар навоціць моцны ўдар па буржуазных нацыяналістаў, які са скору вон лезуць, імкнучыся даказаць, што літоўская вёска, якая прыгнёталася кулацтвам, была справядлівым «раем». Моцныя характары, мноства цікавых бытвых дэталей, багатая мова — усё гэта знаходзіць чытач у «Праўдзеныя гады» — адным з найбольш яркіх, хваляючых твораў пасляваеннай прозы.

Літоўскія пісьменнікі маладога пакалення ў сваіх творах усё смалей і больш майстэрску выяваюць актуальныя праблемы, усё смалей малюць падзеі і людзей, неспарэна звязаных з сучаснасцю. Тут праба адзначыць вядлікі раман А. Балтушыса «Далекія дарогі», які хутка выйде з друку асобнай кнігай. Пісьменнік усхвалявана расказвае аб гістарычным перыядзе 1940—1941 гг., аб Вялікай Айчыннай вайне і аб пасляваенных гадах.

Несумненнага поспеху дасягнуў пісьменнік А. Валдукеас у апавесці «Вуліца праца». Ён адным з першых начаў адлюстравуваць жыццё рабочых, і гэта — смелы, вальтоўны крок аўтара. Ён створаны рад цікавых характараў, рад удалых эпізодаў з жыцця рабочых.

Вядліку цікавасць выклікала апавесці Г. Каракэас «Выход у жыццё». Гэта, бадай, першы твор, у якім аналізуюцца адліч з самых значнальных момантаў у жыцці маладых ітэлігентаў — першыя крокі людзей, які атрымалі дыплом аб сканчэнні вышэйшай навукальнай установы. Аб гэтым цяпер многа гавораць і спрачаюцца. Аўтар ліша сардэчна, любіць сваіх герояў, і чытач адчувае гэтую шчырую любоў, глыбокую паткаўнасць пісьменніцы ў дэсе герояў апавесці.

Сваёй жыццёвацю і вострым адлюстраваннем класавай барацьбы нашу прозу ўбагачаюць раман «Німунас ломіць лёлі І. Усацова. Аўтар смела накіравае цяжкасці каласнага будаўніцтва ў пасляваеннай дэўскай вёсцы. Аднак у даным выкладку мы сутыкаемса са з'явамі такога роду: скоплены вострым вокам, дэляе не схематычнымі момантамі жыцця і барацьбы, характары людзей не зусім атрымліваюць глыбокае мастацкае вырашэнне. Характэр галоўнага героя — савецкага патрыёта Юозаса Русіна мог стаць мастацкай пессою рамана, але не стаў ён толькі з-за неглыбокага мастацкага адлюстравання ўнутранага свету Юозаса.

Значнае месца сярэд раману і апавесці займае новы мастацкі нарыс «Рака і яе берогі» І. Авіжуча. Гэты нарыс не ўкладаецца ў рамкі нарыса, які культываваўся ў літоўскай літаратуры, ён іае ў мастацкіх адносінах перааналяна, абавічэньчыя вобразы праўдзіноў каласнага вёсці. Па сутнасці, гэта — апавесць, якая выйшла з-пад пера навіральнага, таленавітага празаіка. Нас хваляюць героі апавесці, нас хваляюць падзеі і праблемы, звязаныя з незвычайным творчым уздымам на вёсцы, які асабліва ўзмацніўся пасля гістарычнага XX з'езду КПСС.

У агульным артыкуле дзякна, вядома, даць больш глыбокі аналіз усяго таго, што заслугоўвае такога аналізу. Цяпер рад творы застаўся нават не ўпаманутым. Аднак і не поўны алгяд гаворыць аб некаторых момантах і тэндэнцыях, характэрных для ўсіх літоўскіх савецкай прозы. На-першыя, пашырыліся тэматычны дыяпазон прозы, больш глыбокімі сталі яе ідэяны матывы, вырае яе мастацкі ўароўнем. Літоўскія празаікі ўсё больш чула агукаюцца на пульт часу, і мы ўжо маем рад твораў, якіх даволі ўдала малюць сучаснае жыццё народа, у якіх робяцца спробы актыўна ўрывацца ў жыццё. Гэтыя творы выклікалі даволі жывыя дыскусіі, шырока чытаюцца і, у сваю чаргу, стымулююць паўстанне новых твораў, якіх вырашаюць вострыя праблемы. Выступленні таварышша М. С. Хрушчова «За цесную сувязь літаратуры і мастацтва з жыццём народа», у якіх дэляны глыбокі аналіз сучаснага становішча савецкай літаратуры, вызначаны яе задачы, з'яўляюцца праграмай далейшай барацьбы літаратуры Савецкай Літвы за роўнасць нашай літаратуры.

Прызнаючы той факт, што наша проза стада больш актуальнай, мы не можам не бачыць, што ў гістарычных раманых, у творах, прысвечаных мінуламу, яшчэ не заўсёды мінулае ідэяна-эстэтычных пазіцыі сённяшняга дня. Элемента ілюстрацыйнасці ўсё яшчэ займаюць многа месца ў празаічных творах, прысвечаных тамыці мінуламу, яны часам заглушаюць жылы рэвалюцыйны дух, перадаваны з пакалення ў пакаленне светлымі ізаілі савецкай прагрэсу. Задача раманаіста закладчыца не толькі ў грунтоўным і дэляным апавяданні пра даўно адгрымёўшы бурмі і пра мінулае падзеі, поўныя драматычнасцю. Волгукі падзей мінулага павінны гучаць для нашага пакалення як хваляючая баявая музыка, пад якую значна ягчы і іспі наперад, пераадоўваць цяжкасці. Пафас гістарычнага твора — гэта пафас нашых дэй.

Кілоцця ў вочы, што нашы пісьменнікі ўсё яшчэ вельмі мала шпунд на сучасныя тэмы, а ў напісаных ім творах не заўсёды падаюцца яркія, глыбокія характары; у гэтых творах неастанкова праўдзіна індывідуальны почырк пісьменніка.

У апошні час нашы празаікі сталі ўзвляць больш увагі пытанням побыту, псіхалагічных герояў, канфіліктаў у галіне маралі. Гэта, несумненна, станоўчы з'явы. Аднак некаторым аўтарам пагражае небяспека зрабвіцца, патаўнуць у дробных, нязначаючых праблемах, забывць пра хваляючыя падзеі нашай эпохі.

У сувязі з наступленнем міжнароднай рэакцыі і рэвізіянізма супраць Савецкага Саюза, супраць камуністычнай ідэалогіі і савецкай літаратуры, якая выказвае гэтую ідэалогію, меіася спробы і з боку асобных літоўскіх пісьменнікаў сёнь недарва да сацыялістычнага рэалізма як творацца метад нашай літаратуры. Разам з тым пачаліся атакі супраць лепшых баявых твораў савецкай літоўскай літаратуры. Аднак наступленне варажэй ідэалогіі не выклікала сярэд нашых пісьменнікаў настрою разбудэнасці.

Камуністычная ідэалогія і сацыялістычны рэалізм псуцілі глыбокія карані ў літоўскую літаратуру, аб чым свецыць дасягненні нашай прозы за апошнія гады.

На сваім апошнім пленуме, а таксама на рэспубліканскім актыве творчых работнікаў пісьменніцкай арганізацыі Літвы прынятава выступіла супраць рэвізіянізма ў творы і практыцы літаратуры, за дэінскую партыінасць у мастацтве і літаратуры. Была адзначана неабходнасць яшчэ цясней згуртавацца вакол партыі, яшчэ цясней абліюцца з савецкім народам, навясціць пільнасць у галіне ідэалогіі.

Трывалая ідэяна аснова, сувязь з жыццём народа, якая ўсё ўзмацаецца, і ўсё больш высокі ўароўнем творчасці нашых празаікаў — гарантыя нашых далейшых поспехаў. Бліжэйшым года абвядзюць літоўскай літаратуры новы багаты ўрадаў і галіне прозы. Разам з тым гэта будзе ўкладам літоўскіх пісьменнікаў у справу рожвіту шматнацыянальнай савецкай літаратуры.

На вечах у Маладзечна акрамя пісьменнікаў выступілі прадстаінікі літоўскага мастацтва; заслужаны артыст Літоўскай ССР лаўраат Сталінскай праміі Рымантас Сіпарыс, заслужаны артысты рэспублікі Алена Саулявічута, Расіна Ту-малівічута, салістка Ірына Ісёнайтэ і піаністка Вітаўтас Віржоніс.

21 мая абвядзе групы наведваюць музей Ялі Кулапы ў Вяжыцы і вылазжаюць у сталіцу Беларусі.

У Мінску ў паміжкані акружэнага Дома афіцэраў 21 мая адбудзецца вядлікі літаратурны веча, на якім выступіць літоўскія і беларускія пісьменнікі. Веча закончыцца канцэртам літоўскага і беларускага мастацтва.

22 мая госці будуць знаёміцца з Мінскам, сустрэнуцца з рабочымі калектывамі трактарнага і аўтамабільнага заводу, а

вечарам выступіць перад студэнтамі і будаўнікамі сталіцы. На другі дзень яны выедуць у вобласці рэспублікі па двух маршрутах. Адна група паедзе ў Магілёў, дзе адбудзецца агульнагародскі літаратурны веча, затым госці наведваюць адін з каласных вобласці і сустрэнуцца са студэнтамі Горацкага сельскагаспадарчай акадэміі.

Другая група літоўскіх пісьменнікаў разам з беларускімі выедзе ў Брэсцкую вобласць, знаёміцца з Брэсцкай крэпасцю і музеем геральдыкі абаронцаў яе, наведвае Белавескую пушчу, а затым выедзе ў Славаі (Прадзельская вобласці), дзе сустрэнуцца з працоўнымі на літаратурным вечах.

25 мая абвядзе групы вяртаюцца ў Мінск. Яны выступіць па радыё і тэлебачанню.

26 мая госці наведваюць Дом творчасці імя Якуба Коласа. Тут адбудзецца творчая сустрэча беларускіх і літоўскіх пісьменнікаў.

27 мая госці вяртаюцца на сваю радзіму.

Вітаўтас МАНТВІЛА

Мая Айчына

Айчына тут мая — дзіва, ідэя і дола, Дубісм цякаць плыні і Німунаса вода, Бясконна мільмі мне і гарамы, і сям, І працавіты спрыт літоўскага народа.

Айчына тут мая, Люблю яе бясконна, Мне шчасце без яе — гарыч смаргонай зубы, Не з ёю змок начей і жар спякнутым сонна, Не страшы. Боль не мне аляжае губы.

Айчына тут мая, Як лязень у ныволі, Самотным быў бы я без ласкі не мілай, Як адарваны ліст ад маладой талолі, Як птах, што не ўзляціць у вышыню без крылаў.

Айчына тут мая, Адна ў нас кроў і сэрца, Ніхто не разарве адзінай нашай долі: Ні хівы лармаед, ні кат з пагрозай смерці, Ні скрогат лапцюгоў крыпавае ныволі.

Перакладу Алякс ЗВОНАК.

Эўгеніус МАТУЗЬЯВІЧУС

Я — прости будаўнік

Яшчэ мы не забылі, як планета Была палітая Салдацкай крыжэй, А сёння зноў падальшчыкі вайны Сусвету, З-за акіяна грозныя Атамнай вайной.

Яны ў маё жыццё жалаюць уварвацца, Маё ларушчы шчасце, Спяляць агнём Святосе брацтва, Падлі настольнай нашай працы, Забраць усё, чым цешымся і чым жывём.

Вясна... Пад сонцам аж дыміцца ўсе абшары, Дралды над рэчкай пераклічку заявілі, Пра першы новыя я думаю і мару, Аб працы мірнай, аб таварышах, заямі.

Я вёску ўспомніў, Вокны расчынаю насцеж... Як справы ў зямлякоў, саўба напална там?

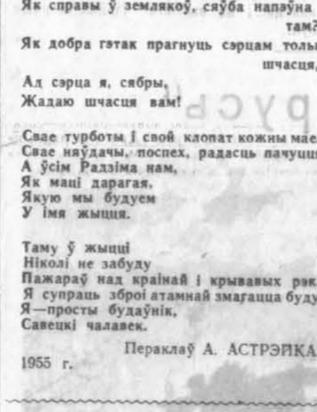
Як добра гэтак прагнуць сэрцам толькі шчасця, Ад сэрца я, сябры, Жалю шчасця вам!

Жае гурботы і свой клопат кожны мас, Спае мільдучы, поспех, радасць паўчаша... А ўсім Радзіма нам, Як маші дарага, Якую мы будзем У імя жыцця.

Таму ў жыцці Ніколі не забуду Пажарад над краінай і крываваых рэк... Я супраць зброі атамнай змагацца буду, Я — прости будаўнік, Савецкі чалавек.

Перакладу А. АСТРЭЙКА, 1955 г.

Прэжытас Казіс. Ілюстрацыя да апавядання Ю. Жэмайта «Патрас Курмяліс».

Прэжытас Казіс. Ілюстрацыя да апавядання Ю. Жэмайта «Патрас Курмяліс».

Шчасце прэба берагчы

На экраны рэспублікі вышаў новы беларускі фільм «Шчасце трыба берагчы», у аснову якога пакладзена апавесці А. Куладоўскага «Нявестка» (сцэнарыі А. Макавіча, рэжысёр І. Шульман, кампазітар Д. Лукас).

Ці захаў фільм дэласнасць літаратурнага твора? Такое пытанне ўнікае кожны раз, калі ўслед за назваў фільма чытаеш прыпіску: «Па матывах рамана...», «Па аднайменнаму апавяданню...».

Унікае яно і пры праглядзе фільма «Шчасце трыба берагчы». І, магчыма, таму асабліва востра адчуваеш нават незначыныя, але зусім зазнамереныя і апраўданы адступленні ў фільме ад зместу апавесці, заўважаеш кожны новы сюжэтны ход, новы штырх у характары героя, кожную новую сцэну. І трыба сказаць, разнаходжанія тых вельмі многа. Паўніліся нават новыя героі (кладчыцкія, Каця, культываваўшы Вася), пераамеркаваны, калі можна так сказаць, сямі-такі функцыі герояў, якія раней існавалі. Аднак асноўны змест «Нявесткі», яе нарма, эмацыянальная сіла ўдзяення мастацкіх вобразаў засталіся некрнутымі, галоўная думка выказана дакладна.

А Макавіч не пайшоў сапраўды ад апавесці і не абмежаваўся веданнем каласнага жыцця, пачарпнуўшы толькі з апавесці, а, маючы шмат уласных жыццёвых назіранняў, пералавіў і адліў матэрыял апавесці ў новую форму.

У фільме шмат творчых знаходак, запамінальных дэталей: дэляне яго раэпартыжэра імавіна і востра. Першы ўжо калі прычынаў увагу глядача. У дом удаўца Данілы (артыст К. Скарабагаў) убірае расчыравае, усхваляваная Ларыса (артыстка Д. Сталярэка). Яна пералае старому пісьмо ад сына. Вочы дзвучыны звыш. Відзе, змест пісьма радуе і хваляе дзвучыны не менш, чым самога Данілу. І калі яна гаворыць: «А мне ён таксама пісьмо праслаў», і, асароўшыся, паспешна хавачца за дзвярмі, мы ўжо адгадаем: Ларыса кахае Віктара — сына Данілы, і Віктар адказае ёй ўзаемнасцю. У той жа час унікаюць пытанні: а як будзе паводзіць сябе Віктар? Чаму яго пісьмо адрозна наглядна старому трагічнаму сцяну смерці жонкі?..

Потым мы дэдаваемса, у чым справа: па вёсцы халіла пущаная немі брыліна пастка, нібы бацькам Віктара з'яўляецца не Даніла, а брыгадзір Шандыбювіч. Стары разумеў, што пры першым жа зручным выпадку вопытны інтрыган і пільна Шандыбювіч (артыст В. Паліцэймака), які вырашыў адгарацца на Даніле за «непавагу» да зведзеных ім, парадкаў у брыгадзе, пастарачка выкармцаць палтку ў сваіх кармільных матах.

Зняты за развал работы з пасады брыгадзіра, Шандыбювіч і сапраўды паступова затэняе ў сямі. Лукашонкаў атмасферу нагоннай насцароханасці, аблытае маладога брыгадзіра Віктара (артыст Ю. Саранцаў) сеткай інтрыг... У выкананні В. Паліцэймакі Шандыбювіч гэта не проста бесправесны п'яніца і халуга. Адройчы, завёўшы ў вёсцы больш чым дзвух парадкаў, пры якім каласнікі кроку не мог зрабіць без паўдзіра, Шандыбювіч так прызмаўцаў да гэтага, што і сам першы ў магінуць сіду чаркі і, на яго думку, Віктар рана ці позна пойдзе па яго дарожцы.

На некаторы час бэлым брыгадзіру-п'яніцы сапраўды ўдзецца выбіць Віктара з сядла. Пад уплывам Шандыбювіча Віктар непрыкметна для самога сабе пачынае піць, адступаюцца перад сваім судзіленнем, пастардае думкай бацькі і жонкі Ларысы.

Артыстка Д. Сталярэка стварае запамінальны вобраз сціплай праўдзіноў, сумленнай і шчырай даччыны-камсамолькі, добрай жонкі і кляпатывай гаспадыні. Ларыса амаль не вылучаецца сярэд іншых дзвучынаў вёскі, але ў яе бёць перавагі перады невяротымі маладымі каласнікамі, у тым ліку і перад мужам — гэта пацуцце адказнасці перад калектывам, глыбокае ўсведомленне таго, што шчасце чалавек не можа мець за конт дзуріх, неляга жыць у калектыве і быць утрыманым. І калі на камсамольскім сходзе заходзіць гаворка пра Віктара, Ларыса, натуральна, не магла пакрываць думкаў і стаць на яго абарону.

Здавалася, сям'я распалася, жыццё калчэтка апынечана. Але Віктар усё ж орадуеў, нарэчце, якой небяспечнай дарогай пайшоў ён. Віктар адчуў, што без каласу, без сямі няма ў яго іншага жыцця.

У фільме ўсё ўзвасаляна і ўзаемаабумоўлена, пэсна пераладзена адно з адным. Перакідані старога суседзічаюць з парасткам новага, адны і тыя ж з'явы жыцця лаварочваюцца то адным, то другім бокам, так што цяжка часам адрозніць, дзе ж канчаецца асабістае і дзе пачынаецца грамадскае.

Незабўнае ўражанне робіць сцяна знікнення старога Данілы з дому. Вось ён ідзе ў непрагляднай цемры ночы, яшчэ не ведаючы сам, дзе і як ён будзе праводзіць невялікія дні сваёй адзінокай старасці. Вечер развівае сімвалі валазы на яго непракратай талаве, цёмныя воблакі заціпаюць гарызонт... Усёго некалькі секунд працягваецца гэтая сцэна, але яна выдатна перадае ўсё глыбокае зняважанага бацькоўскага пакутца, роспач і смутак па раскіданым сямейнаму шчасцю, цвёрдаму рамушчасцю перадрывеў усё цяжкасці, але не зганьбіць малавечнай годнасці. Вобраз Данілы — несумненна ўдача аўтара фільма і артыста К. Скарабагаўца.

Натуральна і свабодна выдзе сваю ролю Ю. Саранцаў. У кожным новым эпізодзе ў вобразе Віктара раскрываюцца новыя рысы яго характарау, складанасць натуры. Вяршы, што каб Віктар трапіў пад уплыў старошын каласца, а не Шандыбювіча, з яго атрымалася б таленавіты кіраўнік, добры арганізатар. Ды і пасля таго, што здарылася, не ўсё нічога страчана. Тое, што Віктар знайшоў у сабе сілы напірацца працывіць у бліжэй, вярнуцца ў брыгаду і сумленнай працай выкупіць віну перад каласнікамі, гаворыць пра яго волю, здольнасць цвёрда стаяць абставіням, самарытчычым палітэціі са самога сябе. Разам з гэтым жыццём фок Віктара выявае перакоўвае, як небяспечна нават невялікае адхіленне ад норм камуністычнай маралі.

Шчасце спадарожнічае кожнаму савецкаму чалавеку. Але мала набыць шчасце, куды пярэі яго аберагчы. За яго неабходна змагацца — заўсёды і настольна, — у гэтым лэйтматыў фільма.

Будзімаі, аднак, атрымаліся ў фільме героі так званага «другога плана» — Вася (артыст В. Іваноў), Волга (артыстка С. Дарошына), старошыня каласца (артыст В. Кудраўцаў). Пра апошніх мы чуюм з трыох вусіў, што новы

Абмернаванне рамана „Крыніцы“

(ВЕСТКІ З УКРАЇНЫ)

Як толькі «Раман-газета» з новым творам Івана Шамкіна «Крыніцы» пачаўся ў г. Бялая Царква Кіеўскай вобласці, камсамольскі заатэдняк факультэта Беларускага сельскагаспадарчага інстытута на сваім сходзе вырашыў прачытаць і абмеркаваць гэты раман. Ніягледзячы на тое, што «Раман-газета» ў нас было ўжо толькі шэсць экзэмпляраў, за месяц амаль усе студэнты паспелі прачытаць твор, і праз некалькі дзён адбыўся дыспут. У абмеркаванні рамана прынялі ўдзел студэнты і выкладчыкі інстытута.

Студэнты г.т. Галавенка, Царэнка, Камісаранка і інш. адзначылі, што аўтар рамана глыбока і праўдзіва адлюстравалі праблемы, якія хвалююць кожнага савецкага чалавека.

Чытач бачыць ітэлігенцкія вэскі не толькі ў іх асаблівых узаемаадносінах, але, галоўным чынам, у працы, у грамадскай жыццёвай паводзе працягвай працы на чытац. Будучым спецыялістам сельскай гаспадаркі хочацца быць палённым на ўрач Марозаву — гэтага прычынавала, а маададанага прастаўніка сельскай ітэлігенцыі.

Гарачыя спрэчкі разгарэліся адносна таго, ці выдатныя калектывы ў памыках Раісы Сянігі? Думкі падзяліліся. Але большасць выказалася за тое, што калектывы інавацыя. Стварэнне ўражэння, што адны толькі Кацю Гамаюк трымаюць палёны Раісы, Алёша ж Касцюк і іншыя дзесяцікласнікі былі нейкія пасіўныя ў адносінах да Раісы. Па сутнасці, калектывы і не вялікіх зусім.

Студэнты г.т. Ляватука, Царэнка, Камісаранка, выкладчыца Златагалова робяць вялікі папярочны аўтару за тое, што ён недастаткова паказаў ролю калектыву, камсамольскай арганізацыі ў выхаванні выпускнікоў. На думку асобных прамоўцаў, у рамане «Крыніцы» слабей, чым у «Глыбокай пніцы», паказана сіла калектыву, грамадскае ўздзеянне на выхаванне людзей.

Некаторыя ўдзельнікі дыспуту лічыць, што аўтар празмерна ідэалізаваў Марозаву-промку ў не шэкаў і адназначна рабоче. Многія чытачы не задаволены лесам Сяргея Касцюка.

Студэнт Каваль так заявіў: «Таварышчы, чаму аўтар зрабіў Сяргея Касцюка, гэтага разумнага, сумленнага, усімі паважанага інжынера-камуніста, белым, нешчаслівым у асаблівым жыцці? Хіба гэты герой не заслужыў таго, каб стаць добрым баяцкам, любімым мужам? Я гэтага не магу зразумець аўтару».

На працягу трох гаўзін спрачаліся і на многіх іншых пытаннях. І ўсе прышлі да вываду, што, нягледзячы на некаторыя недахопы, у цэлым твор глыбока цікавы, хвалюючы. Мы гаворым вялікае дзякуй Івану Патрывічу Шамкіну за яго новы твор.

А. СПОЖНИКАУ, старшы выкладчык.

Як паведаміў нам інспектар школ Крымскага абласнога аддзела асветы тав. А. Шамякіна «Крыніцы» адбыліся ў сімферопальскім школе № 9, № 12, у дзіцячым доме № 2 і іншых навучальных і грамадскіх устаноў Крыма. На гэтых канферэнцыях выступілі дзесяткі чытачоў. Яны ацанілі рад крытычных заўваг і пажаданняў у аднасць беларускага пісьменніка.

Сустрэча з пісьменнікамі

Днямі адбылася сустрэча студэнтаў Брацкага педгагігічнага інстытута з пісьменнікамі М. Танкам і Я. Брылем. Ва ўступным слове Я. Брыль пазнаёміў слухачоў з творчымі задумамі, падзяліўся ўражаннямі аб сваім прабыванні ў Польшчы. Затым Я. Брыль прачытаў сваё новае апавяданне «Дваццаць». З чытаннем сваіх новых вершаў выступіў М. Танк.

З чытаннем сваіх вершаў выступіў і таксама пачынаючы паэты—студэнт інстытута Ул. Хоміч, І. Мельнічук і А. Саўчык.

Б. ЗІНКЕВІЧ, студэнт педінстытута.

ЗАВЯІ НА ПАЛЯХ ПРАЧЫТАНЫХ КНИГ

Беларускую літаратурную мову ўбачае І. Я. Куцала, Я. Колас, К. Крапіва, К. Чорны, З. Вядула, М. Лынькоў, М. Танк, А. Куляшоў, Я. Брыль і многія іншыя беларускія празаікі і паэты.

Чытаеш і захаляешся прастатой, мастацкасцю такіх, напрыклад, радкоў:

«Гэты толькі ашчэ на дзеўку бразяла, каці ў іх вэску, Гаросіцу, прышлі з Касцюкоў краўцы» — кажуцьшы, тва здаравенныя панурныя браты. Абодва ў доўгіх кажуках, нібы ў доказ таго, што не заўсёды шавец ходзіць без боату, абодва ў вялікіх шапках... абодва ў лаццях і аусетках».

Гэта з апавесці Які Брыль «Гэты». Некалькі радкоў — дркі малюнак. Яскрава бачыш усё, пра што піша аўтар.

Сказы не абшаржаныя выкіднымі зваротамі і словазлучэннямі. Малюнак двінаса жыцця і выразны. З задавальненнем адчуваеш: напісана проста, па-народнаму.

Але, чытаючы літаратурныя творы, пачынаеш і на прыкрыя памылкі і асгані ў мове, на следы паспешнасці і нехайнасці.

У п'есе П. Васілеўскага «Год семнаццаты...» («Маладосць» № 11, 1957) чытаем, напрыклад: «Хопіць франтавых паходжаняў...» (стар. 12), «Ранняя вясна. Снег, дзе ўжо дастала яго сонца, сышоў і толькі пад дрэвамі нічэ ляжыць» (стар. 21), «Годы даўна» (стар. 33), «На кародзе і гора дзёгчы» (стар. 32), «На ші (на капане...» (Ф. Я.) «Полыжныя Саргэ» (стар. 12), «А вы гаварыце (замест: гаворыце...» (Ф. Я.) — паважанае сямя» (стар. 19), «Стары лад паў» (стар. 31).

Невялікі зборнік вершаў Аіама Русака — выданне надта добрае. У кітэзе ёсць цудоўныя вершы-песні. З іх шмат якіх часта чуюм па радыё, на канцэртах.

І трэба было сюды трапіць такім радкам: Я абудваў дом новы, Ля саду ён стаіць, Калі ён быў гатовы, Пршыоў у дом я жыць. (стар. 44, «Мой дом»).

Не трэба даказаваць, што паміж «паў» з маслам бубыць і «пад» з маслам бубыць ёсць розніца. Збіраючыся на працу, трэба не «паесці», а «пад'есці». Паэт жа піша:

Як паеў ты з маслам бубы. Рідзеш на працу...

У жытых народных гаворках сустракаюцца дзве інфінітыўныя формы — «гуціць і «гуцець». Першая ўсталявалася як літаратурная. Ад інфінітыва «гуціць» ўжываюцца «гуцець», «гуцуць», «гуці» і іншыя («І дурга ніколі не гуцець» — П. Шамякіна, «А трактар ішчэ ўбэ гуцець і гуцець» — Я. Брыль, «Гуць бас» — Я. Самуілаў). Формы ад «гуцець» (гуціць, гуцець, гуцелі) таксама маюць месца ў некаторых гаворках і трынаццатым літаратурным творах. Іх, аднак, трэба разглядаць як дыялектныя формы. Паэтка Эліз Агніцвет, быццам бачыцца памыліца, ужывае ў кніжцы «Ля пнінскага кастра» абодзве формы: «...гуціць зайата цікавын рой дацці...» (стар. 12); «...ён гуцець-дуць вэсела» (стар. 53).

У верхах Эліз Агніцвет такія моўныя хібы не адзначаюць. Яна, напрыклад, вольна абыходзіцца з родам назоўнікаў:

Прастора вуліц родных Асфальтам зіхачыць. (стар. 5). А па вулічным прасторы Зашумеў патак машыны. (стар. 32). Абодва прыклады з таго ж зборніка па-

Майстэрства слова

тэмы. У першым прыкладзе прастора «мае», у другім — прастор «мой».

На мове аднаго надуна вымадзенага зборніка сшыноса крыху больш.

«На рачных п'ясах» — новы зборнік апавяданняў Алёша Шамякіна, якія разлічаны галоўным чынам на юнага чытача. Аўтар іх любіць, ведае і разумее жыццё прыроды. Ён расказвае пра тое, што сам бачыў, ачуваў, перажываў, аўтарскі вымысел у зборніку пераважае. А вось мова апавяданняў у гэтым зборніку вылікае самыя сур'езныя заўвагі.

У Алёша Шамякіна не хапіла таго, што патрабаваў ад пісьменніка А. М. Горкі: «Літаратар павінен добра ведаць свой матэрыял — мову, слова, інашчэ ён будзе не ў змове перадаць свой вопыт, свае пачуцці, думкі, не зможа стварыць карціну характараў і г. д.».

Праца пад словам — складаная праца. Значыць патрабаваць слова не заўсёды лёгка і вельмі вопытнаму мастаку.

Алёша Шамякоў дужа не пашанцавала з падборам і ўжываннем дзеясловаў. Рускі пісьменнік А. Талстой гаварыў, што «схук і яго выражэнне — дзеяслоў — з'яўляецца асновай мовы», што тады можна «даць рух фразе», калі «знойдеш правільны дзеяслоў для фразы». Да дзеяслова «гаварыць» ёсць некалькі сінонімаў: «срамаўляць», «шчабяткаць», «балбатаць», «гугнявіць», «смарыццаць», «бурчачыць», «гаманіць» і іншыя. Іх так многа, што да любіва кантакту можна знайсці акурат такіх, якія іншымі не аменіш. У апавяданні «На валдзе і такое здарэцца» пісьменнік расказвае пра тое, што дзе Андрэй з'лявіў на штур не рыбу, а птушку — чыра-рыбалава.

«Ну, што, хурань, думаш са мною доўга пакартуеш? — мармытаў стары, падглядваючы прыгожую птушку» (стар. 57).

Для бадагата і таварога, жагала і вострамога рыбка дзеда Андрэй (такім малюе яго пісьменнік) ніяк не падыходзіць, а тым больш у дадзенай сітуацыі. «Мармытаньне».

З дзеяслова «спаць» мы ўжываем словы «дзёгчы», «спрыгчы», «срацнагусяць», «удзёгчы» і іншыя. Розніца паміж імі вельмі выразная. У Алёша Шамякіна гэтыя розніцы не адчуваюцца: дзеда Андрэй, расказчыні агонь, аб'явіў: «Ну, а цпер спаць. Заўтра рана ўзінуць, затым — стары расцнагусяць на духмяным сене» (стар. 54). Яна патрэбны гаварыць, што на месца «срацнагусяць» процістаі іншае слова.

Можна сказаць «матляе хвостом», але нельга сказаць «матляе галавою» (пра

чалавека). У апавяданні ж «Залатая рыбка» чытаем:

«Падпрымаючы (?) на адной назе, сінявокі (хлалчук. — Ф. Я.) матляе галавою, каб выліць з вухай ваду і саліна (?) гаворыць» (стар. 81).

Калі мы гаворым «залапіў ліня на пяць фунтаў», няма патрэбы дадаваць слова «вага», бо «пяць фунтаў» — паказчык вагі, а не даўжыні ці аб'ёму. Аўтар жа піша: «Воск бы залапіць такога (шчучала. — Ф. Я.), на пуд вагою, прывезці ў Мінск!» (стар. 54).

Мы захаляем майстэрствам пісьменніка, які гукавым складам слоў (апіраючы, асананс) ствараюць вобраз. Прыгадаем для прыкладу: «Не шасціць каласы, зрон не валіцца з касы, толькі смяціцца лісты на аловых кусты, на сухія аерасы» (Іліка Куцала), «Гром пракаціўся ўтары» (Максім Колас), «У бубны дахаў вецер б» (Максім Багдановіч). У некаторых п'есах пісьменнікаў, адраецца, гукавы склад не ставіцца да амету фразы, гучанне фразы не прымае. Чытаеш, напрыклад, радкі пра тое, як рыбак правярае пастаўленыя нанач шнурі: «...рукі стараго робіцца больш рэзкімі, нервовымі» — і чусь... рохканне. Або: «Гэта табе не нейкая там Балоча! Ці не лепей замест «не нейкая» сказаць «не якая там Балоча!» Так і ў народнай гутаркавай мове, так і ў майстэрстве слова.

У беларускай літаратурнай мове, у большасці жытых народных гаворках маем: «Паішоў па дрывы», а не «за дрывамі»; «Паішоў па ламачы» ці «паішоў ламачы набары», а не «паішоў за ламачы», як піша А. Шамякоў (стар. 92). «Паехаў у дрывы», як і «паехаў за дрывамі» — дыялектызм ў беларускай мове.

У беларускай літаратурнай мове: «траба ў млын», «сэдз у млын ты, дзеда!» (Я. Колас), «Раз хацелі вэці ў млын» (К. Крапіва), «Я вас правяду ў млын» (К. Чорны). У Алёша Шамякіна: «паішоў на млын жыта» (стар. 94). Сам-там на Беларусі гавораць і «на млын», але гэта дыялектная сінтаксічная асаблівасць, уносіць якую ў літаратурны твор няма ніякай патрэбы.

Як бачым, у творах некаторых нашых пісьменнікаў, асабліва маладых, багата памылак, багата моўных заган і хібаў. Яны цяжка і поўнасьці — на сумленні аўтараў.

Шліфоўна новы — справа толькі самога аўтара. Добра пра гэта сказаў Кузьма Чорны: «Дзе гэта ёсць, каб культурны пісьменнік дазвазіў каму-небудзь правіць стыль і мову свайго твора?»

Пісьменніку і трэба гэтым кіравацца.

Ф. ЯНКОўСкі.

У САЮЗЕ ПІСЬМЕННІКАЎ ВССР

Размова аб сюжэце і кампазіцыі

«Сюжэт і кампазіцыя ў беларускім рамане апошніх год» — такое пытанне сталася на парадку дня сумеснага сходу секцыі прозы і крытыкі, які адбыўся днямі.

Ва ўступным слове пісьменнік Ул. Карпаў адзначыў несумняючы рост беларускай прозы ў апошнія гады. Побач са значнай колькасцю цікавых апавяданняў і апавесцей, з'явіўся рад новых буйных твораў эпічнага пляна. Ёсць неабходнасць і ўсе магчымашы цпер гаварыць на канкрэтных прыкладах і супастаўленнях гэтых твораў і ў жанры раману ў прыватнасці. Пастаюць такога пытанія, які майстэрства пісьменніка, сюжэт і кампазіцыя твора, на хопце празаікаў і крытыкаў надбываюць і правамерныя.

Галоўныя вядзены жыцця вызначае перш за ўсё і кампазіцыю твора. Змест твора, яго форма, пабудова павіны стварыць адзінаства. Дасканала кампазіцыя патрэба дасканала паказаў галоўнага і другараднага, — значае Ул. Карпаў. Свае думкі ён ілюструе прыкладамі з раманам «Крыніцы» І. Шамякіна. «Калі з'яўляюцца рэкі П. Бруці, «Даль палывае» Т. Хадкевіч, адзначаючы разам з тым некаторыя недахопы ў іх сюжэце і кампазіцыі будова і ў раскрыцці характараў асобных герояў».

— Ідзіннасць і мастацкасць — неадрыўныя часткі мастацкага твора. Сюжэт не форма, а ярка змест, і грамадскія матывы — яго аснова. Ярыць прыкладам для нас у сэнсе разумення сюжэту і кампазіцыі можа служыць трылогія «На рэстанях» Якуба Коласа, — гаворыць Ул. Юр'евіч. У сваім выступленні ён спыняецца, галоўным чынам, на шчыльнай сувязі паміж сюжэтам і стварэннем мастацкага вобраза.

Крытык Я. Гершвіч, выказаўшы некаторыя агульныя тэарэтычныя палажэнні па гэтым пытанню, зняў частку свайго выступлення прысвочіў разбору раману «Свайтань» А. Чарнышвіча. «Даль палывае» Т. Хадкевіча і «За годам года» Ул. Карпава. І. Шамякін расказаў, як узнікла задума і як яна была рэалізавана ў рамане «Крыніцы». Ён выказаў пажаданне, каб крытыкі і выступленні ў адрукі і на абмеркаванні новых твораў аддавалі больш увагі майстэрству і тэарэтычным пытанням літаратуры, якія, дарчы скажаць, у беларускай крытыцы і літаратуразнаўстве знябываюць.

Размова аб сюжэце і кампазіцыі закранула і рад іншых пытаньняў майстэрства, у прыватнасці — аб творчай вучобе на лепшых узорак братняй літаратуры, аб нацыянальных асаблівасцях беларускай прозы і г. д. У абмеркаванні гэтых пытаньняў прынялі ўдзел таксама пісьменнікі Я. Брыль, А. Кучар, М. Ткачоў, Т. Хадкевіч.

Як адзначылі выступваючы Р. Раманаў, А. Лущынскі, А. Есакюў, А. Кучар і іншыя, аўтару не ўдалося стварыць вобраз змагага за ішчце беларускага народа. П'еса мае рыхкую кампазіцыйную пабудову, перае вылісныя недастаткова выразна. Далучаюцца і некаторыя гістарычныя недакладнасці.

Секцыя парала драматургу працягнуць работу над творами.

П'еса „Кастусь Каліноўскі“

Адбылося пасяджэнне секцыі драматургіі Саюза пісьменнікаў ВССР, на якой была абмеркавана п'еса «Кастусь Каліноўскі» С. Дубравіна. Драматычны твор пра выдатнага беларускага рэвалюцыянера-дэмакрата даўно кахаюць тэатры рэспублікі. Таму п'еса выклікала жывую цікавасць у прысутных.

Як адзначылі выступваючы Р. Раманаў, А. Лущынскі, А. Есакюў, А. Кучар і іншыя, аўтару не ўдалося стварыць вобраз змагага за ішчце беларускага народа. П'еса мае рыхкую кампазіцыйную пабудову, перае вылісныя недастаткова выразна. Далучаюцца і некаторыя гістарычныя недакладнасці.

Секцыя парала драматургу працягнуць работу над творами.

Помнікі мінуўшчыны

У 1846 годзе ў Пецярбургу было арганізавана Рускае Геаграфічнае таварыства. Члены таварыства — вядомыя ў той час рускія гісторыкі і этнографы — збіралі народную творчасць, помнікі старажытнасці, звесткі пра быт і культуру сялян.

Часта былі яны і на тэрыторыі Беларусі. Такім чынам у фондах архіва таварыства накіпала значная колькасць матэрыялаў па гісторыі, этнаграфіі і эканоміцы беларускага народа, у тым ліку і Мінскай вобласці.

Пасля Кастрычніскай рэвалюцыі зборнікі рукапіснага архіва былі перададзены ўсеагульнаму Геаграфічнаму таварыству ў Ленінградзе, дзе цпер вядзецца вялікая навуковая работа па вывучэнню і публікацыі дакументаў мінулага.

Аду з найбольш буйных рукапісных работ у галіне беларускага фальклору ў 90-х гадах мінулага стагоддзя прадставіў у Геаграфічнае таварыства мясцовы даследчык жыцця і быту народа, былы выкладчык рускай мовы і слаўнасця А. Шыманоўскі. Яго работа «Мінская губерня і яе народная творчасць у сувязі з апісаннем народных свят і абрадаў» мае больш 500 старонак, але сабраныя сабіт старажытных узораў беларускага фальклору. Сарох іх — многа народных песень, паданіяў, легенд, прымавак і галашчын, якія маюць асабліва каштоўнасць для навукі.

У архіве таварыства захавалася пісьмо мінскага этнографа ад 9 верасня 1898 г. да старшні таварыства В. І. Ламанскага, у якім ён расказвае пра сваю вялікую зборальніцкую работу. Праца А. Шыманоўскага была высока ацэнена пецярбургскімі вучонымі, але засталася неапублікаванай.

Правадзеныя член таварыства М. Крышчынскі ў 1897—1898 гадах зрабіў вялікую паездку па вёсках Мінскай губерні. У дарожных нататках і зместоўнай справаздачы пра паездку этнографа ёсць апісанні некалькіх старадаўніх беларускіх асяляў, свят, гульняў і танцаў, мноства народных

песень. М. Крышчынскі падрабязна апісаў быт сялян.

Другі пажоўкам ад часу рукапіс ноціцы назву «Простанародныя беларускія песні, запісаныя ў Мінскай губерні і ніколі не выданыя». Матэрыял «Простанародныя» ён даваў: «Мінск, 1869 год». Аўтар работ — мясцовы даследчык Г. Куліжнінскі ў сваёй прадмове да зборніка адзначае, што большасць «беларускіх» песень сумныя і журботныя, г. зн. адлюстроўваюць цяжкае становішча народа ва ўмовах гаспадарства. У папулярнай у той час песні «Няма хлеба, пане браце, ні каля, ні дома» высмейваюцца шляхетныя памешчыкі, адзначаюцца цяжкае становішча сялян. Тут жа змешчана 16 сярковых песень.

Рукапісы даследчыкаў, прызначаныя для пецярбургскіх вучоных, ярка характарызуюць цяжкае становішча беларускіх сялян. Так, напрыклад, у рукапісе мінскага сялянскага і Л. Пейсчыча прыводзіцца звесткі пра нізкі ўраджай і рудзе павеатаў у 1853 годзе і года сцяня. У іншых работах гаворыцца, што ёсць шмат вэсак у палеве, дзе няма ніводнага пісьменнага чалавека, а ў тэраванай большасці вэсак — пісьменныя толькі 5—10 сялян са ста.

Каштоўны этнаграфічны і гісторыка-эканамічны матэрыял пра мінулае жыццё ітэлігенцыі Мінскай вобласці ёсць таксама ў іншых дакументах архіва, прысвечаных апісанню Беларусі ў сярэдзіне і канцы мінулага стагоддзя. Старадаўняе вяртанне рэчы хатняга ўжыву, вырабы народных умельцаў, прыклады працы дэманструюцца ў пастаянай выстаўцы ў Дзяржаўным этнаграфічным музеі ў Ленінградзе. Сарох іх таксама многа экспанатаў з Мінскай вобласці.

Дакументы і матэрыялы пра мінулае Беларусі з'яўляюцца вельмі важнай крыніцай для сучасных даследчыкаў.

Ул. НАРГАЙЛА, Ленінград.

Навіны культуры

Драматычны тэатр ВССР імя М. Горкага паказаў глядачу новую работу — спектакль «Далі невялікая» М. Спіска. П'еса прысвечана жыццю савецкіх дзеячаробу.

У прамеры выступілі А. Кістаў, Я. Палосіч, М. Кузьменка, Е. Весніна, В. Краўчанка і іншыя.

Новы спектакль тэатра цёпла сустрэты глядачамі.

Да Маладзечанскага гарадскога Дома культуры адна з другой па'язавіюць аўтамашыны. Гэта праініцыі калгасныя палёў прыехалі паглядзець спектакль «Падарыць-кветка» па п'есе Іх зямляка маладога драматурга І. Козела ў пастаючы тэатра юнага глядача.

У першы дзень гастролей класнікі сустрэліся з аўтарам п'есы І. Козелама. Глядачы абмяняліся думкамі аб спектаклі, пажадалі аўтару п'есы далейшых творчых поспехаў.

У Слуцкім гарадскім Доме культуры адбылася перасойна мастацкая выстаўка, арганізаваная Беларускамі дзяржаўным мастацкім музеям. На выстаўцы з'явіліся больш 70 рэпрадукцый з карцін вядомых савецкіх мастакоў: Грэкава, Герасімава, Ітансона, Грыгор'ева і іншых. Апрача рэпрадукцый, у экспазіцыі выстаўкі больш 60 арыгінальных работ беларускіх мастакоў-сатырыкаў.

На некалькіх сценах размяшчаны карыктавы мастакоў А. Волкава, В. Шіхановіча, С. Раманава, В. Ждана і іншых.

У першы дзень на выстаўцы пабывала каля 200 чалавек — рабочых, служачых і вучняў школ горада. У іх вольдукаў пацяляліся запісы, у якіх наведвальнікі дзякуюць музею за перасойную выстаўку.

В. ПУКСТ.

Творчы партрэты

Мастак сцэнічнага танца

Выдатны прэм'ер і таленавіты балетмайстар. Гэта не так часта спалучаецца ў адной асобе. Аднак Сямён Дрэчын за шматгадовую творчую дзейнасць артыста і рэжысёра правіў свае шматгранныя здольнасці ў класічным і нацыянальным танцы, у пастаючы характэрныя спектаклі.

Народны артыст ВССР, лаўрэат Сталінскай прэміі С. Дрэчын не злучыў рэаграфічным вышчлічэнні. Веда і транжы і атрымаў у танцавальным калектыве Палаца піанэраў, на балетным аддзяленні опернай студыі ў Мінску. Але прыродная прывабнасць і музычнасць, выключная правібанасць і сапраўды творчыя, дамыт-прывабнасць адносіны да любімага мастацтва дапамагалі юнаку з першых крокаў на прафесійнальнай сцэне (1933) заняць трыма-лае месца прэм'ера.

Адменны густ і значная культура спрыялі таму, што і ў нашы дні, нягледзячы на сталы ўзрост, артыст поўны юнацкага тэмперамента і свежасці пачуцця як у лірыка-рамантычных партыях, так і ў геарычным рэпертуары.

